

ИЗВЕШТАЈ О НАУЧНОЈ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног
родитеља и име
Датум и место рођења

Милојевић, Јован, Снежана
12. 09. 1969. Прокупље

Основне студије

Универзитет
Факултет
Студијски програм
Звање
Година уписа
Година завршетка
Просечна оцена

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Српскохрватски језик и југословенске књижевности
Дипломирани филолог
1989.
1997.
8,0

Мастер студије, магистарске студије

Универзитет
Факултет
Студијски програм
Звање
Година уписа
Година завршетка
Просечна оцена
Научна област
Наслов завршног рада

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Филологија, модул српска и компаративна књижевност
Мастер филолог
2012.
2013.
8,4
Српска књижевност 20. века
Жена у приповеткама Иве Андрића

Докторске студије

Универзитет
Факултет
Студијски програм
Година уписа
Остварен број ЕСПБ бодова
Просечна оцена

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Филологија
2013.
112
9,3

ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	Милојевић, Снежана, 2014, Жена и рат у роману „Белики рат“ Александра Гаталице, (Femeia și războiul în romanul "Marele război" de Aleksandar Gatalica), Studii de știință și cultură, Volumul X, Nr 4, Арад: Universitatea de Vest "Vasile Goldiș", 119-128. Сходно постмодернистичком полазишту да је историја само још један дискурс приповедања о ономе што верујемо да се догодило, Гаталица се поиграва могућим тумачењима чињеничних података, нудећи кроз своју метафикцију наводно разрешење.	М 23

У овом раду фокус је на женама с маргине, од којих су неке митском матрицом ушле у историјски опсег прича из Првог светског рата, као што је реч о женама шпијунима – Мата Хари, Лилијан Смит и руској шпијунки, тек могућој форми деконструкције овог актантског модела. Предмет истраживања јесу и оне жене с маргине – литерарна манифестација ероса и танатоса, окосница мрачне пародије концепта херц романа, које у својој пренаглашеној сексуалности бивају метафора одсуства сваке мере и смисла што рат доноси са собом.

Кратак опис садржине (до 100 речи)

Рад припада научној области докторске дисертације

ДА

НЕ

ДЕЛИМИЧНО

Милојевић, Снежана, 2015, *Особеност Радојчићевог приступа медијевистици, Црквене студије*, број 12, Центар за црквене студије, Универзитет у Нишу; Центар за византијско-словенске студије, Међународни центар за православне студије, 617-634.

2. Полазећи од радова у којима Радојчић истражује српски средњи век кроз сагласје ликовне и књижевне уметности, ауторка је указала на особеност његовог истраживачког поступка, који подразумева консултовање свих трагова културе проучаване епохе (књижевности, сликарства, религије, историје, епистола, записа, извештаја, и сл.). У раду се компарира овакав приступ медијевистици са научном методологијом новог историзма и указује на евидентне сличности између ова два приступа, али и на мимоилажења суштинске природе, која су на трагу различитости између *метафизичког Истока и картезијанског Запада*.

Кратак опис садржине (до 100 речи)

Рад припада научној области докторске дисертације

ДА

НЕ

ДЕЛИМИЧНО

Милојевић, Снежана, 2015, *Јеванђеље у Доментијановом животу Светога Саве, Зборник радова Филозофског факултета*, Универзитет у Приштини, Косовска Митровица: Филозофски факултет, 63-90.

3. Рад резултира из истраживања присуства и функције Јеванђеља у структури житијног лика Светога Саве. Пратећи текст житија, цитате из Јеванђеља, алузије на опис живота Исуса Христа, аутор истиче кључне елементе светитељског лика Светог Саве: живот као испуњавање пророкованог (у корелацији са снагом чуда у хришћанском учењу) и апологетска мисија, са посебним освртом на молитву и љубав као есенцијалне елементе блискости између Бога и човека. Истраживање резултира закључком да је Доментијанов базични архитект, инкорпориран у конструкцију житијног карактера Светога Саве, опис живота самог Исуса Христа.

Кратак опис садржине (до 100 речи)

Рад припада научној области докторске дисертације

ДА

НЕ

ДЕЛИМИЧНО

Милојевић Снежана, 2016, *Дискурс симулакрума у Ковачевићевој драми „Балкански шпијун“*, Зборник радова Филозофског факултета, Универзитет у Приштини, Косовска Митровица: Филозофски факултет, 123-140.

4. Читање драме „Балкански шпијун“ у овом раду контекстуализовано је постулатима симулакрума. Основно полазиште за проналажење знакова које кореспондира са системом нереферентног света (а сваки такав систем ствара сопствену реалност и полази од сопствених оквира) јесте књига Жана Бодријара „Симулакрум и симулација“. Од бројних аспеката ирационалног друштва (за оне који живе у њему једина и права реалност), у хронотопу Ковачевићеве драме, ауторка је издвојила следеће феномене: доказивање стварног путем имагинарног, клонирање и описи манифестација сурогата

бољег живота чија је бодријаровско оваплоћење – Дизниленд.

Кратки опис садржине (до 100 речи)

Рад припада научној области докторске дисертације

ДА

НЕ

ДЕЛИМИЧНО

Милојевић, Снежана, 2015, Описи плача у српској житијној књижевности, *Годишњак*, (тематски број, средњи вијек) број 4-5, Бања Лука: Друштво чланова Матице српске у Републици српској, 295-310.

У истраживачком корпусу сачињеном од житија старе српске књижевности, акцентовани су описи плача као догађаја и преиспитани у контексту приватног живота средњовековног човека. Констатујући флуидност границе између приватног и јавног, описи плача и поводи за изливање суза контекстуализовани су кроз институцију породице и на световном и на духовном плану. Рад се састоји из три дела – први део се бави описима плача поводом смрти ближњих, други је уоквирен наративом о животу и смрти монаха, посебно оних благословених даром сузне молитве, док трећи део прати плач као израз снажне емоције житијних јунака при сусрету са материјализацијом Божије милости.

Кратки опис садржине (до 100 речи)

Рад припада научној области докторске дисертације

ДА

НЕ

ДЕЛИМИЧНО

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 5 радова, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА КАНДИДАТА ЗА ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА ОДОБРАВАЊЕ ТЕМЕ

Кандидат испуњава услове предвиђене Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета да поднесе захтев за одобравање теме докторске дисертације

ДА

НЕ

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА МЕНТОРА

Име и презиме, звање

Драгиша Бојовић, редовни професор

Ужа научна област за коју је изабран у звање

српска и компаративна књижевност, стара српска књижевност

Датум избора

25. 09. 2012. год.

Установа у којој је запослен

Филозофски факултет у Нишу

Е-пошта

dragisa.bojovic@filfak.ni.ac.rs

Најзначајнији радови ментора из научне области којој припада тема докторске дисертације

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	Бојовић, Драгиша, 2014, Поетика чуда, <i>Зборник Матице српске за књижевност и језик</i> , 62/3, Нови Сад, 639–648.	М 24
2	Бојовић, Драгиша, 2014, Јабука као евхаристијски симбол, <i>Црквене студије</i> , бр. 11, Ниш, 525-530.	М 24
3	Бојовић, Драгиша, 2015, <i>Истраживања српске рецепције светоотачке књижевности</i> , Црквене студије, бр. 12, Ниш, 25–34.	М 24
4	Бојовић, Драгиша, 2015, <i>Свята Гора Афон – место встречи сербских писателей и византийской литературы</i> , Православный ученый в современном мире ценности православного мира и современное общество, Материалы IV Международной научно-практической конференции, том 1, Салоники, Гречия 25-26, Истоки, Воронеж, 274-279.	М 31
5	Бојовић, Драгиша, 2015, <i>Софиологическая идея от Святого Кирилла до сербских средневековых писателей</i> , International Scientific Conference Cyril and Methodius: Byzantium and the World of the Slavs, Museum of Byzantine culture, Thessaloniki, 147-155.	М 31

Ментор испуњава услове предвиђене Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом

ДА

НЕ

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ

Предлог наслова теме докторске дисертације	Типологија страдања и смрти у старој српској књижевности
Научно поље	друштвено-хуманистичке науке
Научна област	филологија
Ужа научна област	српска и компаративна књижевност
Научна дисциплина	историја књижевности

1. Предмет научног истраживања (до 800 речи)

Увидом у литературу која се бави старом српском књижевношћу, запазили смо да топоси *страдање* (страдање као начин богоугодног хришћанског живота и страдање од непријатеља, сродника и сл.), и *смрт* (смрт, као тренутак уснућа, приближавања вечности; смрт у боју итд.), нису у научној јавности добили адекватан истраживачки одговор. Изузетак представља рад Изабел Лис, којим се пружа значајан допринос теми; он је, међутим, на трагу традиционалног приступа књижевности средњег века, који, најчешће, занемарује достигнућа сродних дисциплина. Ауторка је, између осталог, запазила да су у српској *ритуалној* сцени умирања дошле до посебног изражаја специфичности српске културе и народа. Посебан акценат је на етнолошком карактеру, *понародној* форми библијског архитектста.

Када је реч о теми страдања и покајања, описаног у наративу ове епохе, најчешће се писало о страдању и смрти Светог кнеза Лазара (понајвише у радовима Ђорђа Трифуновића), као и Стефана Дечанског, чије је страдање у неким радовима контекстуализовано страдањем Лазара Хребелановића, најпре у истраживањима Ђорђа Трифуновића, а онда и Јелке Ређеп.

Један део до сада објављених радова има за теоријско полазиште превасходно утицај народних обичаја и веровања – спону народне књижевности и старе српске књижевности или антрополошки приступ заснован на раду најзнаменитијег светског проучаваоца светских религија - Мирче Елијаде. Нова читања неких житија, на пример Житија Петра Коришког, кроз хришћанско сагледавање феномена митарстава, најближа су методолошком фокусу ове теме (Д. Бојовић, З. Витић). О монашком страдању Петра Коришког писали су и Ирена Шпадијер, Драгана Јањић, Радмила Маринковић и др. Није редак ни случај да се о чудима Божијим, на којима инсистира житије (у оквиру наратива о страдању и смрти) говори као о својеврсном изразу средњовековне фантастике, о чему је писао и Предраг Палавестра.

Због изузетне важности феномена страдања и смрти у конструкцији наратива житијног текста, али и недостатка медијевистичких радова који би о њима говорили целовито и детаљно, у контексту хришћанског учења, предмет овог истраживања јесте страдање и смрт у књижевности средњег века. Полазиште за даља истраживања су, условно речено, прозни жанрови старе српске књижевности, а то су житија, похвална слова, похвале и посланице (и то у периоду од 12. до 17. века, или од Светог Саве до Патријарха Пајсија). Изузетак од горе наведеног селекционог принципа, јесте *Летопис пона Дукљанина*, који, иако по свом наслову жанровски наговештава превасходно историографски карактер, у тридесет и шестом поглављу садржи интерполирано житије кнеза Владимира.

Избор књижевних извора ове епохе ослоњен је на едицију „Стара српска књижевност у 24 књиге“, али су из истраживачког корпуса, осим преводне књижевности, искључени апокрифи, зато што истраживачки циљ није усмерен ка маргини, већ да, пратећи главне токове старе српске књижевности, доведе до типолошке предусловљености насловом одређеног задатка.

Као централна поетичка одлика средњовековног књижевног текста апострофирана је утемељеност у хришћанско учење, а литерарни израз близак је библијском стилу и обилује парадигматичним цитатима овакве врсте. Будући да је житије утемељено на хришћанској догматици, феномене који су предмет овог истраживања треба истражити кроз хришћанску онтологију.

У том смислу, библијски примери страдања ослоњени на сотиролошка стремљења богонадахнутих појединаца јасно су уочљиви и у хагиографским текстовима, а страдање је резултат кључног мотива у хришћанској космогонији – сукоба двеју воља, оне Божије и оне човекове. Из тог несагласја проистиче

човекова патња и страдање, било да је, реч о пандану страдању првих људи и интервенцији нечастивог у форми жене или је зло (а зло је увек у сукобу са божанским провиђењем) трансформисано у мржњу према ближњем – попут оног између Каина и Авела; или је смртном човеку који пати Божији план несазнатљив, као у случају праведног Јова, ускраћеног и за разумевање и прихватање разлога свога страдања.

Посебну врсту *страдања* представља оно монашко, Бога ради, усклађено са непрестаним *сећањем на смрт*, које се превасходно односи на одрицање од овоземаљских благодети. На путу ка духовном узрастању, монах је изложен „бесовима“, метафизичким формама зла с којима он као Божији миљеник успева да се избори. Вољно страдање често је праћено мучењем сопственог тела наношењем физичког бола (Свети Петар Коришки и Свети Теоктист – краљ Драгутин). Треба имати и у виду посебан начин страдања – распињање себе свету (нпр. Савина жеља да умре у туђини као средство да отаџбина и свет падну у заборав).

Полазиште за успостављање типологије смрти у старој српској књижевности условљено је такође хришћанском догмом по којој се може говорити о три врсте смрти, а то су: духовна, телесна и космичка смрт или вечно страдање. Душа човекова умире кроз зло у њему – у житијима описано кроз разбојнике, лихварство, лукавство, гордост освајача и владара; или кроз жељу за влашћу, кроз братску завист, искушења јереси. Духовна смрт у наведеним примерима је пример духовног пада, али смрт старог човека и рађање новог може имати и позитивну конотацију – када је реч о преласку из зла у добро или чину монашења. Ова тежња у свом исходишту (у категорији вечности) своди се на дихотомију – вечни живот (праведника и богољубивог човека) или вечито страдање (вечита патња, бол и муке особе кроз своја дела и мисли окренуте нечастивом). Кроз примере из житијне књижевности, али и из похвала и похвалних слова, могу се диференцирати модели смрти владара, владара – монаха, архијереја, пустињака. Са једне стране издваја се есхатолошка устремљеност кроз чин смрти, а са друге стране ту врсту устремљености условљавају политичке и војне околности, које прате смрт неког јунака (свети кнез Лазар), из чега израста нови тип српског светитеља.

2. Усклађеност проблематике са коришћеном литературом (до 200 речи)

Предложена литература у потпуности је усклађена са дефинисаним научним проблемом и предвиђеним истраживачким поступком. Пратећи тезу Лихачова о свејединству средњовековља, превасходно источне провинијенције, осим радова наших значајних проучавалаца књижевности ове епохе, као што су Димитрије Богдановић, Ђорђе Трифуновић, Светозар Радојчић, Јелка Ређеп, Љиљана Јухас Георгиевска, Ирена Шпадијер, Светлана Томин, Драгиша Бојовић и др, консултоване су и студије аутора као што су, осим Лихачова, Аверинцев и Бичков из Русије, Донка Петканова и Красимир Станчев из Бугарске, Александар Наумов и Изабела Лис из Пољске, Детораки Марина и Стефанос Ефтимиадис из Грчке. У недостатку чисто књижевнотеоријских, консултовани су и радови декларативно књижевноисторијске природе, који садрже у себи елементе теоријског карактера. С обзиром на то да је компаративна истраживачка метода заснована на сагласју библијског и хагиографског наратива, завидан број јединица литературе чини богословска литература, јер незаобилазну улогу у индивидуацији књижевности средњег века има црквена књижевност, осим Светог писма, превасходно преводи патристичке књижевности. Подједнака важност дата је и савременим ауторима на подручју теолошких истраживања као што су Серафим Роуз, Жан Клод Ларше и др.

3. Циљеви научног истраживања (до 500 речи)

Циљеви истраживања у оквиру ове теме могу се означити као примарни и секундарни. Примарни циљ овог истраживања јесте израда типолошког разврставања доминантних модела описа страдања и смрти у старој српској књижевности. Типолошко разврставање ових феномена, кључних за конструкцију хагиографског наратива, у епоси која се одликује поетиком *понављања*, представља основ за изградњу централног житијног јунака, одуховљеног човека посвећеног тежњи ка сједињењу с Богом.

Секундарни циљ јесте допринос науци кроз анализу сегмената неодвојих од поменутих тоposa српске хагиографије, који сами по себи представљају један од стубова типских описа страдања и смрти.

На тај начин ће овај рад, осим резултата на подручју примарних истраживачких задатака, pruжити и резултате преиспитивања књижевних тема ове епохе, које још увек траже свој прави истраживачки одговор, као што су: значај снови и сновиђења у српском житију; функција анђела у описима страдања и смрти у српским хагиографијама; значај и функција плача у житијном тексту; чудо као верификација вечног живота од Бога одабраног појединца или знак Божије милости према грешном човеку и сл.

4. Очекивани резултати, научна заснованост и допринос истраживања (до 200 речи)

Оваквим истраживањем наука о књижевности постала би богатија за покушај да се на детаљан и аналитички начин пружи типолошко разврставање доминантних модела описа страдања и смрти у старој српској књижевности. На тај начин би био омогућен дубљи и свеобухватнији увид у стару српску књижевност, као и прецизније сагледавање поетике средњовековног књижевног текста.

Иако оваква врста проучавања књижевности у свом синтетичком облику подразумева одређену врсту фактографског набрајања и инсистирања на шематском приказу насловом наметнуте проблематике, у овом раду неће бити запостављена ни димензија литерарног поступка (исказаног кроз секундарне циљеве истраживања) као битног фактора у изградњи карактера хагиографског јунака, а све у оквиру страдања као пута ка сједињењу с Богом и благословене смрти која је заправо вечни живот. Наведени другачији описи страдања и смрти, само су противтежа поменутих параметрима хагиографског текста, којима се на још један начин истиче одуховљеност житијног јунака.

Инсистирање на Христовом учењу као утемељењу средњовековног наратива донеће извесна померања у рецепцији ове књижевности, најчешће тумачене с етнолошког, антрополошког или идеолошког становишта. Овакво померање, мотивисано методолошким контекстом, подразумева и измештање из картезијанског фокуса рационализације ових феномена, јер поимање страдања и смрти, у космогонији средњовековног човека (самим тим и средњовековног хагиографа), сасвим је различито од овековног доживљаја ових животних константи. Не само да је различито, већ је и релативизовано – страдање може бити резултат сукоба са Божијом вољом, али и израз љубави Божије према појединцу, док се дихотомiji живот – смрт модификује основно значење: нити су они живи толико живи како изгледа, нити су они мртви заиста мртви како се чини.

5. Примењене научне методе (до 300 речи)

Научно оправдање детаљног проучавања описа страдања и смрти у средњовековном наративу старе српске књижевности налази се у у чињеници да је писана уметност ове епохе заснована на поетици понављања, а њен наратив изграђен је на општим местима која у текстуалној реализацији аутентичне списатељске индивидуалности добијају квалитет оригиналног стваралачког чина. У овој књижевности, која се темељи на хришћанском учењу, могуће је и потребно је направити типолошко разврставање описа страдања (страдалничког пута ка Богу), у складу са јеванђелским истинама у које је укорееен сваки средњовековни прозни израз. Базирана на истим поводима и критеријумима, указала се потреба и за изградом типологије описа смрти у старој српској књижевности.

Методолошки приступ оваквој врсти истраживања подразумева основне методе – анализу, синтезу, апстраховање, генерализацију, дедукцију и индукцију. Осим тога, циљеви овог истраживања захтевају корелацију са литературом других научних дисциплина – превасходно из области религије (ради преиспитавања функције хришћанског интертекста у старој српској хагиографији), што као основни приступ овом истраживању фаворизује компаративни метод. Да је овакав начин приступа најпрогресивнијој књижевној врсти средњег века, житију, и осталим прозним начинима литерарног исказивања у средњем веку најпримеренији, произлази из слагања са ставом Светозара Радојчића чији је путеводитељ кроз културу средњег века било настојање да се *тачно историјски узбуђује* и буде ближи самој интенцији боогонадахнутог аутора.

Предложена тема се
прихвата неизмењена

ДА

НЕ

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

Имајући у виду поетичке одлике житија и његову есхатолошку димензију, која се изводи из односа према смрти и вечном животу, сматрамо да је веома важно истраживање предложене теме, типолошко разграничавање обухваћених догађаја и појмова, као и сагледавање у контексту поетике литературе означене изразом *Slavia Orthodoxa* или *Pax Byzantino-Slava*. Не мање важно биће разматрање стваралачких поетика најзначајнијих српских писаца средњег века, кроз призму доминантних мотива средњовековне литературе. Тиме се чини значајан искорак у помало запостављеном књижевно-теоријском сагледавању ове књижевности. Резултати овог истраживања указаће и на естетске домете уметничких остварења једне епохе, која је далеко иза нас, али која нас изнова подсећа на универзалне друштвене, културне и етичке вредности.

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Број одлуке НСВ о именовању Комисије

8/18-01-005/16-064

Датум именовања Комисије

11.07.2016.

Р. бр.

Име и презиме, звање

Потпис

1.	Др Љиљана Јухас Георгиевска, редовни професор	председник	Јо Јухас - Георгиевска
	Средњовековна књижевност (Научна област)	Филолошки факултет у Београду (Установа у којој је запослен)	
2.	Др Драгиша Бојовић, редовни професор	ментор, члан	25 м/
	Српска књижевност (Научна област)	Филозофски факултет у Нишу (Установа у којој је запослен)	
3.	Др Ирена Шпадијер, ванредни професор	члан	Ирена Шпадијер
	Средњовековна књижевност (Научна област)	Филолошки факултет у Београду (Установа у којој је запослен)	
4.		члан	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
5.			
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	

Датум и место:

8. септембар 2016, Ниш